

De voorzitter en de leden van de vaste
commissie voor justitie van de Eerste
Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Afdeling Ontwikkeling

bezoekadres
Juliana van Stolberglaan 4
2595 CL Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t 070 - 361 9723

f 070 - 361 9746

www.rechtspraak.nl

datum 21 april 2004
contactpersoon W.H.J. Stemker Köster
doorkiesnummer 070 - 361 9706
e-mail StemkerKoster.w@rvdr.drp.minjus.nl
kamernummer 2A.43
ons kenmerk UIT 3696/ONTW WSK
onderwerp Initiatiefwetsvoorstel 27632, invoering wettelijk spreekrecht voor
slachtoffers en nabestaanden

Mijne dames, heren,

Bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal is in behandeling het initiatiefwetsvoorstel van de leden Dittrich en Schonewille tot invoering van een wettelijk spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden (kamerstukken 27 632). Op 27 april 2004 staat het initiatiefwetsvoorstel voor inhoudelijke behandeling door Uw Kamer gepland. In het licht van deze behandeling hecht de Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) er aan U nogmaals de binnen de rechtspraak levende bezwaren tegen invoering van het wettelijk spreekrecht naar voren te brengen.

Bij navraag bij een groot aantal gerechten blijkt dat thans geen uniform beleid is ontwikkeld met betrekking tot verzoeken van slachtoffers of nabestaanden om ter terechtzitting het woord te voeren. Aangegeven wordt dat thans slechts zelden een dergelijk verzoek wordt gedaan en dat daar verschillend mee wordt omgegaan, zij het dat slachtoffers of nabestaanden –als zij dat willen- vrijwel altijd in de gelegenheid worden gesteld aan de rechter kenbaar te maken welke gevolgen het misdrijf voor hen heeft gehad. De meest gangbare praktijken zijn de volgende:

- het wordt slachtoffers of nabestaanden, die als benadeelde partij een vordering hebben ingediend, toegestaan hun vordering toe te lichten, ook als het over de gevolgen van het misdrijf gaat;
- de officier van justitie betreft in zijn requisitoir het slachtoffergesprek dat hij heeft gevoerd;
- in sommige arrondissementen wordt - in het kader van een experiment - gebruik gemaakt van de zogenaamde schriftelijke slachtofferverklaring ; dit wordt in het dossier gevoegd en komt bij de behandeling ter terechtzitting ter sprake;
- een slachtoffer of nabestaande, die aangeeft zelf het woord te willen voeren, wordt de gelegenheid gegeven ter zitting het woord te voeren.

datum 21 april 2004
kenmerk UIT 3696/ONTW WSK
pagina 2 van 3

Gelet op de bezwaren tegen het wettelijk spreekrecht, zoals die tijdens de discussie over dit onderwerp naar voren zijn gekomen, stelt de Raad zich op het standpunt dat de nadelen van invoering van het wettelijke spreekrecht thans groter zijn dan de daarmee te bereiken voordelen.

De volgende bezwaren zijn met name van belang:

- blijkens het gewijzigd wetsontwerp krijgt het slachtoffer een zelfstandige positie: het slachtoffer behoort niet te worden blootgesteld aan het ondervragingsrecht van de officier van justitie en de verdediging. Om die reden is er voor gekozen het slachtoffer c.q. de nabestaande die ter zitting het woord voert niet te beëdiggen. Dit stuit op twee bezwaren: het is in strijd met het beginsel van hoor en wederhoor en met het in ons rechtsstelsel bestaande beginsel dat informatie die voor de rechter relevant kan zijn voor de door hem te nemen beslissing toetsbaar moet zijn. Voorkomen moet worden dat de rechter zijn beslissing baseert op onjuiste informatie. Door ook de rechter geen ondervragingsrecht te geven, zoals wordt voorgesteld, is dat zeer wel denkbaar. In dit verband wordt verwezen naar de uitspraak van de Hoge Raad van 24 december 2002 (NJ 2003/156) waarin staat vermeld:

“in aanmerking genomen dat de verklaring (van de moeder) in beginsel van belang kan zijn voor de beoordeling van de ernst van de door de verdachte begane feiten, te weten voor wat betreft de gevolgen welke die feiten voor de slachtoffers hebben gehad, heeft deze... verklaring betrekking op enig onderwerp waaromtrent ingevolge art. 350 Sv naar aanleiding van het onderzoek ter terechtzitting dient te worden beraadslaagd en had de moeder alvorens een verklaring ter zake af te leggen moeten worden beëdigd.”

- het wettelijk spreekrecht kan op gespannen voet met het onschuldbeginsel. Het slachtoffer of de nabestaande zal in de verdachte de dader zien en dat waarschijnlijk ook uiten. Bij een ontkennende verdachte kan dit leiden tot discussie tussen de verdachte en het slachtoffer, die door de rechter zal moeten worden beëindigd omdat de vraag of de verdachte schuldig is pas bij vonnis wordt beantwoord.. Dit kan tot frustratie bij het slachtoffer leiden, die het gevoel krijgt niet serieus genomen te worden;
- het wetsvoorstel voorziet in een wettelijk spreekrecht in een beperkt aantal gevallen. Dit is ongewenst, nogal willekeurig en kan onnodige discussie ter terechtzitting opleveren.

Dit zijn slechts enkele van de mogelijk te verwachten nadelige gevolgen van de invoering van het wettelijk spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden.

Bij brief van 10 maart 2004 (TK 27 213, nr 8) heeft minister Donner aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bericht dat de experimenten met de schriftelijke slachtofferverklaring door het Willem Pompe Instituut zijn geëvalueerd met een positief resultaat en dat hij, in overleg met het

datum 21 april 2004
kenmerk UIT 3696/ONTW WSK
pagina 3 van 3

Openbaar Ministerie, heeft besloten tot landelijke invoering daarvan. Ter onderbouwing van dit besluit schrijft hij:

"de schriftelijke slachtofferverklaring past binnen het perspectief om de positie van het slachtoffer in het strafproces waar mogelijk te verbeteren zonder het proces van vervolging en berechting te zeer te belasten. Ik ben van mening dat invoering van de schriftelijke slachtofferverklaring in hoge mate tegemoet komt aan de wensen waaruit het initiatiefwetsvoorstel voor het spreekrecht is voortgekomen. Bovendien kan invoering van de schriftelijke slachtofferverklaring zonder aanpassing van de wet gerealiseerd worden."

De Raad is van mening dat landelijke invoering van de schriftelijke slachtofferverklaring, naast de bestaande mogelijkheid om de benadeelde partij een toelichting te laten geven op zijn vordering, tegemoet komt aan de wens om de belangen van het slachtoffer c.q. de nabestaande ter zitting naar voren te brengen en een goed alternatief is voor de invoering van het wettelijk spreekrecht.

Als het slachtoffer bij de officier van justitie in een persoonlijk gesprek de gevolgen van het strafbare feit heeft kunnen toelichten en dat in de gezamenlijk opgestelde schriftelijke slachtofferverklaring voldoende onder woorden is gebracht, kan op grond van het bovenstaande onderzoek worden verwacht dat het slachtoffer of nabestaande in de regel waarschijnlijk weinig behoefte zal hebben ter zitting nog in de gelegenheid gesteld te worden die gevolgen mondeling toe te lichten. In voorkomende gevallen zal de rechter het slachtoffer of de nabestaande uiteraard in de gelegenheid stellen de verklaring nader toe te lichten. Daarmee worden alle voordelen van een spreekrecht behaald, terwijl een groot aantal nadelen dat een spreekrecht met zich brengt wordt ondervangen.

Eén van de voordelen van deze methode is dat de officier van justitie zonodig het slachtoffer kan vragen om schriftelijke bewijsstukken in te sturen waarmee de door hem geschetste gevolgen kunnen worden onderbouwd. Er valt daarbij te denken aan doktersverklaringen, brieven van verzekeringsmaatschappijen, taxatierapporten en dergelijke. Die bewijsstukken kunnen dan als bijlage bij de schriftelijke slachtofferverklaring worden gevoegd.

Hoogachtend,

A.H. van Delden